

אחותו, ולא נגזור לאסור.

ומסקינן: **אלא**, טעמא דמילתא הוא, משום דמעלה עשו חכמים ביוחסין! ואסרו ספק ממזר בקהל.

אמר רבא בר רב הונא: אם מצאו את האסופי בשוק, כשהוא מחול, אין בו משום אסופי, והרי הוא בחזקת כשר, ומותר בקהל אף מדרבנן. משום שאם לא היה כשר, לא היו טורחים למוהלו.

עג-ב

וכן אם נמצא האסופי כאשר משלטי הדמיה [אבריו מתוקנים ומיושרים],⁽⁷⁹⁾ הרי הוא כשר, ואין בו משום אסופי. שאם היה פסול, לא היתה אמו מתקנתו. אלא ודאי מחמת רעבון הושלך.

וכן אם שייף משהא [נמשח בשמן] —

וכן אם מלא כוחלא [כחל] סביב עיניו, כדי לייפותו —

וכן אם רמי חומרי [קשרו אותו בקשרים לרפואה] —

וכן אם תלי עליו פיתקא [קמיע של כתב] —

וכן אם תלי עליו קמיעא [קמיע של עיקרין] —

אם נמצאו בו כל אלו, אין בו משום אסופי. כי מתוך כך שחסה עליו אמו, וטרחה בו בכל אלו, ודאי לא השליכה אותו כדי

שימות, אלא מחמת רעבון השליכתו. לפיכך מסתבר שהוא כשר.

אם נמצא האסופי כשהוא תלי בדיקלי [תלוי על הדקל] — אי, אם הוא במקום דמטיא ליה חיה [שמגיעה לשם חיה], ועלולה לטרופו, יש בו משום אסופי. כי אפשר שפסול הוא, שהרי הפקירה אותו אמו למות. ואם לאו, שאין חיה יכולה להגיע לשם ולטרופו, אין בו משום אסופי.

אם נמצא על אילן ששמו זרדתא — אם הוא סמיכא למתא [סמוך לעיר], יש בו משום אסופי. כי אפילו אם אין מגיעה לשם חיה, הרי הוא מקום מסוכן, מפני שמצויים בו שדים.

ואם לאו, שאינו סמוך לעיר, אין בו משום אסופי. לפי שלא מצויים בו שדים.

נמצא בכי כנישתא [בית כנסת, שהיה מצוי בימים ההם מחוץ לעיר] — אם היה בית הכנסת סמיכתא למתא, ושכיחי ביה רבים, אין בו משום אסופי. כי היות שאנשים רבים מצויים שם, אין מצויים שם מזיקים.

ואם לאו, שהוא רחוק ואין מצויים שם רבים, יש בו משום אסופי. לפי שמצויים שם מזיקים.

כללו של דבר: בכל מקום שנראה הדבר שהשליכתו אמו שם על דעת שימות, ולא חסה עליו, יש לחוש עליו שהוא פסול. והרי הוא אסור בקהל כאסופי.

כדאמר במסכת נדה [לא א]: בשלשה החדשים האחרונים להריון, התשמיש יפה לולד, כי מתוך כך הולד מזורז ומלובן.

79. כך פירש רש"י. ועוד פירש, שאיבריו גדולים ומלובן ומזורז, שאין זו מזנה אלא מבעלה, שמתוך תשמיש תדיר הולד מלובן ומזורז,

קמלא ליה אמו? וכי זו סיבה שתשליכנו למות? אלא בהכרח שהשלכתו מחמת פסולו.

אלא שמא תאמר, שאמרה רבא אצידי רשות הרבים, עדיין קשיא.

אם כן, מאי איריא, מה הענין בשני רעבון? והלא אפילו בלא שני רעבון אין בו משום אסופי.

אלא, כי אתמר מימרא דרבא, לא על דברי אמירא אמרה, אלא אהא דאמר רב יהודה אמר רבי אבא אמר רבי יהודה בר זבדי, אמר רב: כל זמן שעדיין האסופי נמצא בשוק, אביו ואמו נאמנים עליו לומר שהוא בנם.

אבל אחר שנאסף מן השוק, שוב אין הם נאמנים עליו לומר שהוא בנם.

מאי טעמא? —

אמר רבא: הואיל וכבר יצא עליו שם אסופי. וכיון שכבר יצא עליו שם פסול, שוב אין להכשירו.

ועל זה אמר רבא: ובשני רעבון, אף על פי שכבר נאסף מן השוק, ויצא עליו הקול, אביו ואמו עדיין נאמנים עליו לחזור ולהכשירו. שהיות ובשנים אלו הרבה תינוקות נשלכים, לא רצו חכמים לפוסלם מחמת יציאת הקול,⁽⁸¹⁾ כי לא רצו להרבות פסולים

אמר אמירא: האי פירא דסופלי [חפירה שמטילים לתוכה גרעיני תמרים למאכל בהמות], אם נמצא בה התינוק, יש בו משום אסופי. כיון שמקום זה הוא מחוץ לעיר, ויש בו מזיקים.

נמצא בתוך עריבה בחריפתא דנהרא [באמצע הנהר], אין בו משום אסופי. משום שהספינות עוברות שם תדיר, ולכך טרחה אמו להוליכו לשם, כדי שימצאוהו הספינות, ולא ימות.

ואם נמצא בתוך עריבה בפשרי [בשיפוע הנהר, שמצטרפים שם מים על ידי הפשרת השלגים], יש בו משום אסופי. משום שאין דרך הספינות לעבור שם ולמוצאו, ומוכח שלא חסה עליו אמו.

נמצא בצידי רשות הרבים, אין בו משום אסופי. לפי שהוא מקום שמור קצת.

נמצא באמצע רשות הרבים, יש בו משום אסופי. לפי שמקום הפקר הוא.⁽⁸⁰⁾

אמר רבא: ובשני רעבון, אין בו בולד הנמצא משום אסופי. דתלינן שמשום רעב השליכתו אמו, ולאו משום דפסול הוא.

והוינן בה: הא דרבא, אהייא [על מה אמר כן]? —

אם אמר כן אנמצא באמצע רשות הרבים, יש לתמוה: וכי אידי היות דשני רעבון הן,

80. תקוקי, שכל שתוקי אמו מרחמת עליו וחסה על חייו, ובכל זאת הוא שתוקי. ומה חומר יש באסופי יותר משתוקי. וראה שם מה שתירץ.

81. כך פירש רש"י. והרמב"ם [איסורי ביאה טו

80. הקשה הנודע ביהודה [אבן העזר קמא ז], הרי כל אסופי הוא גם שתוקי, שהרי לא נבדקה אמו ואמרה לכשר נבעלתי, וכי משום שגם את אמו איננו מכירים הוא עדיף? ואם כן, מה בכך שכל אלו אין בהם משום אסופי, והא עדיין הוא

בישראל.

אמר רב חסדא: שלשה אנשים, שהאמינום חכמים בנאמנות מיוחדת, אין הם נאמנים אלא לאלתר, ואילו שאר הנאמנים, נאמנים גם לאחר זמן.

ואלו הן: אסופי, חייה [מיילדת], ואשה פוטרת חברותיה מן הטומאה. ויבואר כל אחד מהם בסמוך.

אסופי — הוא דאמרן. שאביו ואמו נאמנים עליו להכשירו דוקא לאלתר עם מציאתו, אבל לא לאחר שנאסף מן השוק.

חייה [מיילדת] — דתניא: חייה נאמנת לומר על תאומים שנולדו: זה יצא ראשון והרי הוא בכור, וזה יצא שני.

במה דברים אמורים, שהיא נאמנת על כך, כשעדיין לא יצתה [יצאה] וחזרה, ממקום הלידה.

אבל אם יצתה משם, ואחר כך חזרה, שוב אינה נאמנת.

רבי אליעזר אומר: רק כל זמן ש"החזקה על עומדה" [וכפי שיבואר] נאמנת. ואם לאו, אינה נאמנת.

והוינן בה: מאי בינייהו בין תנא קמא לרבי אליעזר?

ומשנינן: איכא בינייהו, היכא דלא יצאה מהמקום, אלא רק אהדר אפה [סובבה את פניה] מעם היולדת. לתנא קמא עדיין היא נאמנת. ולרבי אליעזר, כבר אינה נאמנת.

והיינו דאמר רב חסדא, אין חייה נאמנת אלא לאלתר, ולא כעבור זמן מהלידה.

"פוטרת חברותיה", מאי היא? —

דתנן במסכת נדה: שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת, ונמצא דם תחת אחת מהן, כולן טמאות בטומאת נדה, מספק. ומדובר כשהיו משולבות ודבוקות זו בזו, ולכן יש להסתפק על כל אחת מהן שמא ממנה יצא הדם, ונטמאה בטומאת נדה.⁽⁸²⁾

ואם בדקה אחת מהן את עצמה, ונמצאת טמאה, הרי רק היא בלבד טמאה, וכולן טהורות. כיון שנודע שזב דם ממקורה, ודאי בה יש לתלות את הדם הנמצא במיטה.

אמר רב חסדא: והוא, שבדקה את עצמה מיד, תוך כדי כ"שיעור ווסת" מעת מציאת הדם. ושיעור זה הוא כשיעור הזמן הנדרש

שבגלל שני רעבון לא היו משליכים אותו למות.

82. ואין לטהר מטעם ספק טומאה ברשות הרבים, שספקו טהור, והרי שלשה אנשים נחשב לענין זה כרשות הרבים. משום דהוי מקום סתירה, והוי כרשות היחיד. ועוד, דהוי כשני אנשים טהורים שהלכו בשני שבילים שאחד מהם טמא, ובאו להשאל כאחד, שמתמאין את שניהם, כי ממה נפשך אחד מהם טמא. ועוד

ל' כתב: ובשני רעבון נאמנים שמפני הרעב השליכוהו והן רוצין שיזונו אותו אחרים, ולפיכך שתקו עד שנאסף.

וכתב הריטב"א, הטעם שהם נאמנים אף על פי שהוא נאסף מרשות הרבים, משום שאנו תולין שהניחוהו בצדי רשות הרבים ומשם התגלגל לרשות הרבים, שכיון שיש מקום לתלות אנו תולין להתירא. אבל אם הם אמרו שהניחוהו ברשות הרבים, אינם נאמנים, כי אנן סהדי

שאינן עד אחד נאמן להעיד על אדם שהוא פסול.

ומסקינן: **אלא ערער תרי**. שאם העידו שני עדים על אחד מהולדות שהוא נולד לאשת הממזר, אין החיה נאמנת להכחישם, ולהכשירו.

ואיבעית אימא: לעולם אימא לך, אף במקום ערער חד, אין החיה נאמנת. **וכי אמר רבי יוחנן "אין ערער פחות משנים"**, הני מילי, **היבא דאיתא חזקה דכשרות**. שאין עד אחד נאמן לפסול אדם שהוחזק כחזקת כשרות.

אבל היבא דליבא חזקה דכשרות, וכגון בנידון דידן, שזה עתה נולדו, ולא הוחזקו בכשרות, ואין ידוע מי מהם הכשר ומי מהם הפסול, אף עד אחד נמוי מחימין להכחיש את החיה האומרת על אחד מהן שהוא הכשר. וכיון שמכחישים הם זה את זה, חוזר הספק לקדמותו, וכל אחד מהם הוא ספק פסול.⁽⁸⁴⁾

ומביאה עתה הגמרא את המשכה של הברייתא:

ליטול את העד הנמצא בצד המשקוף [בסמוך לה] ולקנח בו. אבל לאחר זמן זה, אף אם נמצאה טמאה, אין מסתלק חשש הטומאה מחברותיה, ואף הן טמאות.

תנו רבנן: אם נמצאות כמה יולדות בבית אחד, נאמנת החיה לומר: ולד זה כהן הוא, שנולד לאשת הכהן; **וזוה לוי**, שנולד לאשת הלוי; **וזוה נתין**, שנולד לאשת הנתין; **וזוה ממזר**, שנולד לאשת הממזר.⁽⁸³⁾

במה דברים אמורים, שהחיה נאמנת לומר על וולד מסויים שהוא כשר, **כשלא קרא עליה שם ערער**. שאין מי שמערער לומר על אחד מהולדות שהכשירה החיה, שהוא בן הממזר. **אבל אם קרא עליה ערער, אינה נאמנת להכשיר וולד מסויים**.

והוינן בה: **"ערער" דמאי** [כמה עדים מעוררים את הערער]? —

אילימא ערער של עד אחד המעיד שהוא פסול —

והאמר רבי יוחנן: אין ערער פחות משנים.

נאמנת לעולם. ועיין שם בשם הפרישה חילוק אחר.

וכתב הר"ן שאף שאפילו אמו אינה נאמנת לומר עליו שהוא ממזר [עיי' הערה 94], כאן נאמנת החיה שהוא ממזר, משום שהוחזק במקום זה ממזר, שאחת מהנשים היא אשת ממזר, וגילוי מילתא בעלמא הוא.

84. כתב הר"ן, שאפילו כבר העידה החיה שהוא כשר, מתקבל הערעור. ואף על פי שבכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים, היינו דוקא בענין שראוי להאמין בו עד אחד, כגון במילתא דעבידא לאיגלוויא, אבל כאן אין החיה

דמבואר בירושלמי שבטומאה היוצאה מגופה, לא אמרינן ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור, לפי שאינו דומה לסוטה. תוס' הרא"ש.

83. וכאן היא נאמנת לעולם, שדוקא לומר שהוא בכור אינה נאמנת רק לאלתר, שכיון שנתעלם מעיניה לא סמכו עליה שתדע להכיר איזה יצא ראשון, אבל לומר שאינו נתין וממזר, נאמנת לעולם. ריטב"א.

והט"ז באבן העזר [ד כ] ביאר, שלענין בכור כשנולדו תאומים, שבדרך כלל הם דומים וקשה להבחין ביניהם לכן האמינו לה רק לאלתר. אבל בתערובת ולדות מנשים שונות, שההבחנה קלה,

ללוקח, שוב אין הדבר באחריותו, וכבר אינו מדייק לזכור למי מכר.

והוינן בה: **וניחזא, זוזי ממאן נקט** [נראה, טו-א דהיינו, נשאל את המוכר, ממי קיבל את המעות]. שהרי ודאי הוא זכור ממי קיבל את המעות — אף לאחר שיצא המקח מתחת ידו. ועל פי זה נדע למי הוא מכר, שודאי מכר לזה שנתן את המעות. ומדוע אינו נאמן המוכר לאחר שיצא המקח מידו? (85)

ומשנינן: **לא צריכא, מדובר כאן, בכגון דנקט** [קיבל] המוכר **זוזי מתרוייהו, ואמר: חד נתן לי את המעות מדעתאי** [מרצוני], **וחד נתן לי בעל כורחי**. ומאחר שכבר אין המקח תחת ידו, כבר **לא ידיע** [אינו זוכר המוכר] **חי** [מין מהם נתן לו מדעתו, וחי נתן לו **שלא מדעתו**]. (86)

ומביאה הגמרא את המשך אותה הברייתא:

אם שני בני אדם מתווכחים ביניהם על אותו מקח, וכל אחד מהם טוען שהוא קנה מקח זה בכסף, ולא חברו — **נאמן בעל המקח** [המוכר] **לומר: לזה מכרתי, ולזה אין** [לא] **מכרתי**.

במה דברים אמורים שנאמן המוכר, **בזמן שעדיין מקחו בידו**, שעדיין לא נטלו הלוקח, אלא רק נתן את דמיו. ואף שמעות אינן קונות עד שימשוך הלוקח את החפץ, אסור לו למוכר לחזור מן המקח לאחר שקיבל את המעות. ואם הוא חוזר בו, הרי הוא בקללת "מי שפרע".

וכיון שהוא מחויב למסור את החפץ ללוקח, הרי הוא שם לב לדבר, ומדייק וזוכר למי הוא מכר.

אבל אם אין מקחו בידו, וכבר מסרו ליד הלוקח, ושניהם אוחזין בו, שוב **אינו נאמן** המוכר לומר למי מכר. כי מאחר שכבר נתנו

נאמן אפילו כשמקחו בידו לומר שנתרצה למוכר למי שלא נתן המעות, כי הרי מיגו במקום עדים, דאנן סהדי שלאותו אדם שנתן לו המעות נתרצה למוכר. תוס' ד"ה בד"א.

ובתוס' הרא"ש מפרש, שהגמרא מקשה בין בזמן שמקחו בידו בין בזמן שאין מקחו בידו, שנשאל להם מי נתן המעות, שבזה לא ישקרו, והמחלוקת ביניהם אינה אלא שזה אומר לי נתרצה המוכר אף על פי שלא נתתי מעות, ואינו מתכוין לגזול אלא שמורה היתר לעצמו שיתן גם הוא מעות ויקבל המקח. וממילא אנן סהדי שלאותו שנתן המעות נתרצה המוכר.

86. ואפילו כעד אחד אינו נאמן, דאנן סהדי שאינו יכול לזכור כשאין מקחו בידו. תוס' ר"י הזקן.

נאמנת אלא משום שעל הרוב אי אפשר בלאו הכי, הילכך כיון שבא עד אחד ומכחישה, אינה נאמנת.

85. כך פירש רש"י. והתוס' הקשו עליו דלמה נאמן לו יותר מעד אחד דעלמא.

והראשונים ביארו דעת רש"י, שתקנת חכמים היא להאמין למוכר כבי תרי, כיון שבדרך כלל אין נוכח בשעת המכר אדם אחר. וכעין שאמרו נאמן הדיין ונאמנת החיה.

והתוס' מבארים, שכל הנידון בסוגיא הוא מצד מיגו. כי בזמן שמקחו בידו של המוכר, הוא נאמן לומר למי מכר, במיגו שהיה יכול לומר לא מכרתי כלל. או "חזרתי וקניתי". ובזמן שאין מקחו בידו, כבר אין לו מיגו, ולכן אינו נאמן. ומקשה הגמרא, ליהזוי זוזי ממאן נקט, ולא יהא